

nr 3 / sep 2016

Innehåll

Tveksamt bonus-malus-system	1
Johan har ordet	2
hEART-konferensen	2
Effektivare upphandling	3
Ostlänken 20 miljarder dyrare	3
CTS i Almedalen	3
Porträttet	3
Disputation om trängsel-effekter	3
Lyckat sommarmingel	4
Notiser	4
Kommande aktiviteter 2016 ..	4
Publicerat 2016 i urval	4

Centrum för transportstudier, CTS

CTS är ett forskningscentrum vid KTH och ett samarbete mellan KTH och forskningsinstitutet VTI, myndigheterna Trafikanalys och Transportstyrelsen samt konsultföretagen WSP Analys & Strategi och Sweco. Forskningsområdena omfattar cost-benefitanalyser, hållbara transporter, transportmodeller, simulering, finansiering och organisation, samspel mellan transportsystem och regional ekonomi samt resenärers beteende och värderingar. CTS startade 2007 och är ett tioårigt projekt på ca 250 mnkr, finansierat av Vinnova, Trafikverket och centrrets partner. CTS publicerar forskningsrapporter och arrangerar regelbundet seminarier inom sitt forskningsområde. Läs mer om CTS på www.kth.se/en/abe/centra/cts/

Ansvarig utgivare: Maria Börjesson, mariab@abe.kth.se
ISSN 2002-0597 (tryck)
ISSN 2002-1348 (webb)
Redaktör: Marika Engström, scriptamandata@telia.com
Tryck: US-AB Digitaltryckeri

Foto: Marika Engström

Tveksamt bonus-malus-system

Att belöna miljövänliga lösningar och bestraffa miljöfarliga diskuteras inom transportområdet i form av s.k. bonus-malus-system. Utredningen *Ett bonus-malus-system för nya lätta fordon* (SOU 2016:33), som presenterades i april i år, föreslår att ett sådant införs. Men det finns hinder på vägen och bristande kunskap är ett.

Ett av motiven till utredningens förslag är att konsumenterna inte förmår värdera framtida kostnadseffekter när man ska köpa ny bil – en som drivs med konventionella drivmedel, en energisnål eller en som drivs med alternativa drivmedel.

– Det saknas tillräckliga belägg för detta påstående, säger Jan-Eric Nilsson. Andra studier än den som utredningen grundas på visar på det motsatta förhållandet. Därmed saknas grund för att införa ett bonus-malus-system enligt utredningens förslag, menar han.

Enligt Jan-Eric Nilsson betalar dagens bilister för sina utsläpp av koldioxid i form av en skatt på drivmedel (mot bakgrund av gällande klimatpolitik). Ett bonus-malus-system bör grundas på beslutad klimatpo-

litik och förslaget gör inte det. Mycket talar dock för att miljöpolitiken behöver skärpas, eftersom 2015 års Parisavtal ännu inte satt några spår i den praktiska politiken.

Flera remissinstanser är tveksamma till utredningens förslag och dess underlag. Exempelvis menar Trafikanalys att nyttan av ett bonus-malus-system enligt förslaget är oklar och att konsekvensanalysen är ofullständig. Konjunkturinstitutet skriver i sitt remissvar att det är oklart om det verkligen finns någon grund för utredningens bedömning att svenska eller europeiska bilköpare är kortsynta och oförmögna att "korrekt" värdera framtida kostnadsbesparingar. Man påpekar också att det är viktigt att de svenska villkoren för bilköparna går i takt med EU:s regelverk.

Johan har ordet:

Utveckla beslutsstödet för drift och underhåll

I regeringens höstbudget har man återigen ökat satsningen på drift och underhåll. Således är det nu ännu viktigare att utveckla beslutsstödet för re-investeringar samt för drift och un-

derhållsåtgärder. Sverige har en lång tradition och en välutvecklad metodik för samhällsekonomiska kalkyler i den statliga infrastrukturplaneringen.

CTS har sedan bildandet spelat en viktig roll i utveckling av kalkylerna. Utöver applicerad forskning och kompetensförsörjning med disputerade forskare har CTS även fungerat som ett nav mellan akademi och praktik.

Dagens samhällsekonomiska kalkyler är primärt anpassade till investeringar i väg och järnväg. När det gäller re-investeringar samt drift och underhållsåtgärder har forskningen inte kommit lika långt.

Metodologiskt ligger skillnaden i optimering över tid, där de senare kalkylerna kräver en optimal reinvesteringstidpunkt. Enkelt uttryckt: ska vi fortsätta att lappa och laga eller ska vi bygga satsa på att nytt nu? Fördelen

med det första alternativet är lägre kostnader i det korta perspektivet. Det ska vägas mot att re-investera till den ursprungliga standardnivån med en högre nytta samt lägre driftskostnader på sikt. Inte sällan beskrivs denna samhällsekonomiska bedömning som Life-Cycle-Cost (LCC) analys.

För att göra analysen behövs kunskap om åtgärds-kostnader (byggande samt drift och underhåll), effektsamband mellan åtgärderna och deras effekter (t.ex. hur potthållslagning eller nya slipers påverkar säkerheten och den allmänna nedbrytningen av vägen/järnvägen) samt samhällsekonomiska värderingar av effekter, såsom miljö, säkerhet och tid. De flesta av dessa uppgifter finns tillgängliga, men det gäller nu att knyta ihop säcken till en modell.

Johan Nyström

CTS väl representerat på hEART-konferens i Delft

hEART-konferensen i Delft samlade under tre dagar i september transportforskare från hela världen för att lyssna på varandras föredrag och nätverka. CTS var mycket väl representerat under konferensen.

Gästforskare Andrew Daly presenterade CTS-projektet "Modelling the attraction of shopping centres" (se bild). Att Systembolaget blir signifikant i modellen för svenskarnas dagliga inköp lockade publiken till skratt. Andra CTS-presentationer var bland annat Joram Langbroek:

"How would you change your travel patterns if you used an electric vehicle?"; Yusak Susilo: "30 years evolution of activity-travel participations across different gender, life-stages, and generations in Sweden"; Ida Kristoffersson: "The Gothenburg congestion charge: Long and short run elasticities in peak and off-peak"; Maria Börjesson: "The impact of accessibility on labour earnings" samt Emanuel Broman: "Market dynamics in on-the-track competition". Nästa hEART hålls i Haifa, Israel, hösten 2017.

Effektivare upphandling

Upphandling är A och O vid byggande av nya investeringar i infrastruktur, drift och underhåll. Samtidigt saknas i hög grad kunskap om upphandling och kontraktstyrning i både Sverige och internationellt. Därför ska VTI nu granska området närmare genom att inrätta ett nytt forskningsämne, Kontraktsekonomi i Transportsektorn, som leds av CTS:s biträdande föreståndare Johan Nyström (VTI). En referensgrupp med praktiker och forskare från flera håll deltar. Under hösten 2016 inleds projektet med en workshop med branschen för att kartlägga framtida forskningsfrågor inom branschen och hitta nya infallsvinklar.

Ostlänken 20 miljarder dyrare

De beräknade kostnaderna för Ostlänken har ökat och debatten om de stora infrastrukturprojekten på järnväg fortsätter.

På ett år har den beräknade kostnaden för den planerade höghastighetsjärnvägen Ostlänken mellan Järna och Linköping ökat med 20 miljarder till 55 miljarder kronor enligt Trafikverket. Men det finns ännu tid att stoppa den, skriver Maria Börjesson, Jan-Eric Nilsson, Lars Hultkrantz, Per Kågeson och Harry Flam i en debattartikel i Dagens Industri den 3 aug.

Foto: Marika Engström

Porträttet: Hanna Lindgren

Från och med hösten 2016 ansvarar Hanna Lindgren för CTS:s seminarieverksamhet tillsammans med Emanuel Broman. Hanna är nationalekonom från Uppsala universitet och arbetar som forskningsassistent på VTI inom bland annat områdena kollektivtrafik och sjöfart. Hanna har redan konstaterat att intresset för att medverka som föredragshållare är stort bland de tillfrågade. Läs mer om aktuella seminarier på sid 4 samt på CTS:s webb.

CTS i Almedalen

Intresset för transportfrågor i årets Almedalsvecka var stort. CTS medverkade i flera seminarier genom Maria Börjesson och Jan-Eric Nilsson: IVA:s om att leva, resa och jobba i framtidens goda stad, Sveriges bussföretags om kollektivtrafikens konkurrenskraft, BIL Swedens/MRF:s om höghastighetståg och om rättvisa bilskatter, Swedavias om fossilfritt inrikesflyg samt Sjöfartsforums m.fl. om sjöfartens samhällsnytta.

På ITEA:s konferens i Chile i somras, då Maria B pratade om "peak car", passade hon också på att sjunga i rockband.

Disputation om trängseleffekter

Jens West disputerar vid KTH den 30 september om analyser av trängselåtgärder. Grattis, Jens!

Avhandlingen "Modelling and Appraisal in Congested Transport Networks" innehåller sex artiklar som presenterar verktyg för att analysera trängselåtgärder. Studier har gjorts av trängselskattesystemet i Göteborg, ny tunnelbana till Nacka samt busstrafikåtgärder i Stockholm. I fallstudien förlängd blå t-banelinje till Nacka utgör trängseleffekter mer än en tredjedel av de totala nyttorna. Dessa effekter är ofta kraftigt underskattade i konventionella modeller och avhandlingen lyfter fram de förvånansvärt stora nyttor som prissättning och små operativa åtgärder kan leda till.

Foto: Privat

Lyckat sommarmingel

Den 26 maj höll CTS ett välbesökt öppet hus med mingel och föredragningar. Ämnet för dagen var om Sverige ska satsa på ny infrastruktur eller använda ny teknik på den befintliga. Stig-Björn Ljunggren, statsvetare och fri debattör, skisserade det dilemma som politikerna står inför. Han menade att socialdemokraterna behöver hitta ett nytt "miljonprogramsprojekt" som inte är höghastighetståg, eftersom man inte verkar vilja ha dessa. Frances Sprei, forskare vid Energi och Miljö, Chalmers, talade bland annat om självkörande bilar som möjliga konkurrenter till höghastighetståg.

Planering av Transportforum 2017

I planeringen av Sveriges största transportkonferens, VTI:s Transportforum i Linköping, medverkar Maria Börjesson i ämneskommittén för transportpolitik och ekonomi och Ida Kristoffersson i kommittén för trafikteknik, planering och styrning.

CTS-rapport om konkurrens på Instagram

Andreas Vigners rapport om konkurrens på tågresor mellan Stockholm och Göteborg (WP 2016:18, se nedan) har uppmärksammats på MTR Express Instagramkonto. Andreas var även med i TV 4-nyheterna.

Kommande aktiviteter 2016

Konferenser m.m.

- **5–7 okt.** European Transport Conference, Barcelona, Spain, <https://etcproceedings.org/>
- **18–19 okt.** Nationell konferens i transportforskning. Lunds universitet. www.tft.lth.se
- **10–11 jan 2017.** Transportforum, VTI, Linköping
- **13–17 aug 2017.** Thredbo 15 Conference, Stockholm, Sweden. CTS är medarrangör.

Disputationer

- **30 sep.** Disputation: *Modelling and Appraisal in Congested Transport Networks*. Jens West, KTH

Lunchseminarier

- **27 sep.** *Investigation of a zero-price effect to understand the impacts of Stockholm congestion tax on traveler behavior*. Félix Vautard, KTH
- **11 okt.** *Market Dynamics in On-Rail Competition*. Emanuel Broman, KTH

Läs mer om aktuella seminarier på CTI:s webbplats www.kth.se/en/abe/centra/cts/
Anmäl/avanmäl deltagande i lunchseminarium via e-post till mail-list.sys.kth.se/mailman/listinfo/abe.kth.se_ctslunchseminar.

Publicerat 2016 i urval

Working Papers S-WoPEc

- 2016:18. Andreas Vigen. *Competition in Swedish passenger railway: entry in an open-access market*
- 2016:17. Jens West, Maria Börjesson. *The Gothenburg congestion charges: CBA and equity*
- 2016:16. Inge Vierth, Magnus Landergren, Matts Andersson, Karin Brundell-Freij, Jonas Eliasson. *Uppföljning av basprognoser för person- och godstransporter publicerade mellan 1975 och 2009*
- 2016:15. Matts Andersson, Karin Brundell-Freij, Jonas Eliasson. *Validation of reference forecasts for passenger transport*
- 2016:14. Joel Franklin, Jonas Eliasson, Maria Börjesson, Karin Brundell-Freij, Fredrik Johansson, Sida Jiang, Farideh Ramjerdi, Kåre Skollerud, Jon Martin Denstadli, Tanu Priya Uteng. *Scandinavian toll cordons' effects: adaptations, equity and attitudes*

In journals

- Hugosson M. B, Algiers S, Habibi S, Sundbergh P. "Evaluation of the Swedish car fleet model using recent applications". *Transport Policy* 49, 30–40
- Asplund D, Eliasson J. "Does Uncertainty Make Cost-Benefit Analyses Pointless?" *Transportation Research Part A: Policy and Practice* 92: 195–205